

Előfizetési ár:

Vidéken: Melyt:
Évnyegyre 2 f. 50 kr. Évnyegyre 2 f. 24 kr.
Félévre . . . 5 f. 40 kr. Félévre . . . 4 f. 48 kr.
Eladás egyes számonként nincs

HETILAP.

Hirdetések és magánviták:

Hirdetések és magánviták melyhez minden izbeni ták négy hasábos gar-beiktatásnál még 10 pkr. mond sora 3 p. kr., a bélyegdíj számítandó.

Az iparvilág, tudomány, művészet és szépirodalom köréből.

E lap szellemi és anyagi ügyeit illető minden levél a SZERKESZTŐSÉG-hez czímezendő.

Bérmertetlen leveleket csupán rendez levelezőinkől fogadunk el.
Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelen e lap jelen ivnyi alakjában minden szerdán és szombaton délelőtt.

Tartalom:

Könyvismertetés. *Ladó.* — Törökország története. Lamartin után. Vége.) *M. L.* — Gyümölcsbor forrás. — A krími felsziget. — A kutyakirály és bírodalma. — Hírfűzér. — Tárca: Nemz. színház. — Hirdetések

Könyvismertetés.

Erdélyi Naptár, 1855-re. Szerkesztő Kövári László. Második évi folyam. Kolozsv. Barráné és Stein sajátja. 174 lap. Ara 1 f. pp.

Az utolsó években a naptár-irodalom egész Európában lendületet nyert. Franciaország ment elől, hol a forrad. után a legnagyobb notabilitások, mint Arago, Lamartine sat. naptárt kezdtek szerkeszteni. A példa és siker föléb-reszté irodalmunkat is, s a magyar irodalom ma már oly naptárokat bir, melyek többé nem ephemer becsüek.

Ilyet bir Erdély is Kövári naptárában.

Az Erdélyi naptár szerkeszete irodalmunkban egészen új. Főiránya nem a kedves olvasmány-hajhászat, hanem történelmi és statisztikai. E naptár minden évi folyama egy resumeja akar lenni minden azon évben fölmerrült erdélyi közeseeménynek, gondolatnak, reménynek, vállalatnak. Egyik év kiegészítő része a másikkak; a mely közügyi napi tárgy az idén történetirátat, statistikáját nem kapja, tán kapta a mult évben, vagy kapandja jövő évben. Szóval, úgy látszik, e naptárok e napok és évek történelmi évkönyvei akarnak lenni, melyek évtizedek, évszázadok mulva a történezs előtt tán nagyobb méltánylatban fognak részesülni, mint tán részelteti a könyv olvasmányért esengő jelen.

Epen azért nem lehet szerkesztő figyelmébe előggé ajánlani a történelmi igazságosságot, pártszellem nélküliséget, mit a két évi folyamában sikerrel átvive tapasztaltunk.

Ha az idej és tavalyi folyamot hasonlításba akarjuk tenni: haladást tapasztalunk. Az idej folyam nem oly abstract, s több változékonyssággal van szerkesztve.

Bévezetésül jegyzeteket kapunk az erdélyi naptáirodalom történetéhez.

A cikkeket az erdélyi emigratiók története nyitja meg, s két emigratió történetéből mutat képeket: a Tokielléből és a II Rákoczi félelől. Az utolsó Mikes Kelemen kedélyes szép magyarságu leveleiből, töredékekben adja. Mit Rákoczi József életrajza fejez be Szilágyi Sándortól.

Utána „Közsegi életünk“ című rovat jő, melyben szépítő bizottmányok állítását, falusi közsegek szervezését sat. indítványozza.

Ezt követi „Családi életünk“ című rovata, melyben a családi élet és nőnevelés körül hoz néhány korszerű értekezést.

„Az erdélyi színészet 1850—54-i története“ jő utána, melyben ez öt év eseményei részletesen vannak tárgyalva.

„Mezőgazdaságunk“ című rovata egyvelegét hozza azon gondolatoknak, melyek ez évben lapjainkban fölmerültek.

„Történelmi adomái“: ez évben is folytatja. Jelenleg tizet hoz. S remélni lehet, hogy végre Erdély történelmi adomái egybe-gyűjtve fogjuk e füzetekben láthatni.

„Erdély Régiségeihez“ című, Kövári e kedvenc tanulmányához az idén is megkapjuk az események, feltalálások, s egyéb lépések kimutatását.

„Anyagi intézeteink“ rovata alatt az erd. gazdasági egylet forrad. utáni történetét, s biztosító intézeteink statistikáját kaptuk.

Ezt követi Erdély végleges felosztása, a kormánylaból egész terjedelmében.

Utána néhány „közérdekű rendelet“ jő, milyen a cs. nyilparancs az urbéri kapcsolat megszüntetése s a földtehermentesítés, továbbá egy más nyilparancs az ősiség és zálog tárgyában sat. egész terjedelemben, melyek e napok égető kérdéseit képezvén, egymagok ajánlatossá teszik e naptárt minden háznál.

Mi erre jő, a naptár egyik legbecsesebb cikke, s ez: Erdély 1849—54-i kronikája, mely naponként előszámlálja: mely évben minő rendelet, esemény, öröm vagy bánat lepte meg Erdélyt, valamint nevezetesebb embereink halálát is folytonosan jegyzi.

Berekeszti a cikkeket egy kimutatása „a közügyekre tett idej adakozásoknak.“ Melyből nem kevesebb világlik ki mint az, hogy szegény de lelkes hazánk egy év alatt 9 féle közjóra nyujta pénzegélyt, melyek a Garai-árvák, irói-segélypénztár satb. A gazdasági egylet tagjai, s színház részvényesei pedig névszerint be vannak jegyezve.

Az országos tisztí névtár, mely csak most kezdetett a lapokban közöltetni, kimaradt belőle; de utánnyomatása meg van ígérve.

A tartalom e változatossága, részletessége: a naptárt nem csak ajánlja, de becsessé is teszi. Ohajlandó lenne, hogy e naptár belbecse, irányja elismerésre találjon, s minden komoly menete mellett minden család, és minden falusi közsegsz asztalán megforduljon.

Ladó.

Törökország története.

(Lamartine után.)

(Vége.)

VIII.

Nem akarunk itt azon száradalmas költözködésekről szólni, melyek a szenthelyek térsége elődvara, oszlopcarnokai, szentélye s az isteni tisztelet órája s a kulcs fölött kifejlődtek. Mind ezek igen kicsinyes dolgok. Nagyrovaggyó haratok s féltékeny zárando-kokért csak egy csepp vér is ki nem folyt. Az igazság ott áll: hogy egyedül a törökök tartották fenn a békét azon szent városok mellett és benn, és hogy a görögök s a latinok elkeseredett harcrai a szent helyek felett legtöbbször gyujtogatásig, rablásig és rombolásig mentek.

IX.

Csakis helyeselhetjük, hogy a franciaia kormány elmellőzte a szenthelyek kérdését hadi ürgyül venni. Szerzetesek civakodásai a világbékét nem zavarhatják meg.

De Oroszországnak ez nem használt. Oroszország, hogy a szenthelyek kérdése semmi szikrát nem hagyott hátra — melyet felfúhasson s keletet lángba borithassa — elhatarzá a szultán előtt oly szörnnyületes, oly elfogadásra lehetetlen követeléssel lépni fel,

melynek megtagadása fölül bizonyos volt, és hogy ezen megtagadás legyen a sérelem, mely aztán ürgyül szolgáljon Törökország meg-rohanására.

Hogyan hangzott e követelés? Oroszország a szultántól kereken követelte: hogy fölségi jogáról s függetlenségéről mondjon le; ossza meg uralkodását s ezen osztalynál az oroszán részt; szóval, követelte: hogy Abdul Medshid mint egykor a konstantinápolyi császárak megalázatosok idejében tették, a czárt uralkodó társává fogadja! Követelte: hogy 12 millió görög alattvaló, kik a szultán területén és törvényei alatt élnek, az orosz császár védelme alá helyeztessenek akkép, hogy ezen 12 millió embernek két uralkodója legyen, egy névszerinti ura Konstantinápolyban, és egy nagy tribunja Pétervárat, a kihez minden előjövő esetekben névszerinti ura ellen felfolyamodhassék. Ezen vegyes uralkodás, mit Oroszország igénybe vön, s mit szíves a 12 millió görögnek csakis vallásos érdekeire vont vissza, annyival bitorlóbbnak tűnt fel, mert Törökországban a polgári és vallásos törvénykönyv ugyan az, s ennél fogva az orosz védelem alatt állandott görögök bármely polgári kérdést vallásos térre viendettek volna által. Egy koronás orosz pápa 700,000 embernek élén bár mely bulláját a divánra kényszerithette volna.

Egy ily uralkodás többé semmi uralkodás, az a szolgaság legroszabb sorsa leve, mert a szultán a czár vazalljává válva, még csak azon előnnyel sem birand, hogy megalázásából valami hasznot húzzon. Konstantinápolyban egy hatalmas uralkodótárs között, ki pétervári bulláit reá küldi és alattvalói között állva, kik saját országában többé parancsainak engedelmeskedni nem tartják szükségesnek; ezen állapot a szultán helyzetét nevelsleges gúnnyá változtatta vala. Ezerszer jobb leende leköszönni s ozman alattvalóival visszavonulni az iconiumi völgyekre és Tartaria lapjai közé. De nem, ő valami jobbat tön ennél: folyamodott Europa igazságához, fegyvert ragadott, s becsülettének, törzökének, nevének, népének, jogainak, s minden trónok megsértett függetlensége és méltóságának érdekében eltökéltelette győzni vagy meghalni.

Ezt tevő s ezt teszi tiz hónap óta bámulatára, csodálkozására az egész világnak. Oroszország becsümlése és igaztalansága túlterheltségével az ozman népet felriasztotta. A méltatlanság a nemzetből, melyet a fatalismus alatt eltorhultnak hívének, ismét egy hazafias és harcias nemzetet teremtett. A nép fatalisticus minden esetre; de fatalisticus mint egy hős, megteremti a maga történelmét!

A világ ezen háborura vetette pillantásait, melyben egy nemzet fegyelmzett hadsereg nélkül, pénz nélkül, vezérek nélkül, a mostani háboruzásokbani jártasság nélkül, csaknem minden fegyver nélkül csupán fizetetlen önkénytesekkel dunai thermopyleinél csodaszzerű sikerrel harcolja a kétségbeesés harcát, észak persáinak számtalan és ellentállhatatlan hadseregével szemben. Birodalom, mely így védelmezettik, el nem vész. Oroszország úgy vélte: hogy egy nemzetet sirba dönt; új életre támasztotta. S egy csodánál

fogva, melynek szemlélete a mi korunknak tartott fenn, s melynek magyarázatát a törökök szelidségében s a czár erőszakos teritéseiben találja, maga a katolikus kereszténység imákat küldöz fel az égbe az ozmanokért, s maga a szabadalmúság készen áll harcolni egy szultánért.

Mert a törökök, hogy Napoleon st. helenai nyilatkozatát idézzük ezen pillanatban Európát megfordítják; ők valóban a kereszténységért harcolnak és a Duna mellett a világ szabadságát oltalmazzák.

X.

Franciaország és Anglia fortélyos alkudozások által hosszason visszalátóztatva: hallják végre a szorongatott riadozást; s az elnyomatottnak segítségére sietnek az elnyomó ellen. Késő ugyan, de mégis elég korán, ha ez állal a veszedelem nagysága Európáról elhárítatik. A görög cselszövények a német udvaroknál az oroszoknak hasznos szolgálatot tettek, s magára Angliára értekezleteiknek titokzserűségénél fogva nyugókat hánytak. Az angol nép ezen pókháló-szövegetek szétszaggatta. Ma már az értekezlet fegyveres kézzel foly.

Nem ócsároljuk Angliát és Franciaországot, hogy minden lehető megtettek a világbéke fenntartására. Mi iszonyodunk az igazságtalan háborútól, a nagyrovagyásból credt háborútól, a rendszerré tett háborútól, a szélszülte háborútól, sőt az elsieltett háborútól is. Ezen háboru pedig nem háboru, sem isten sem emberek előtt nem az. Ezen háboru nem egyéb, mint oltalmazása a békének. Vannak idők, mikor az okosság, ha az erőszak ellene támad, fegyvert ragadni parancsol s kénytet, hogy az emberiség jogait s a békét szüroyokkal érvényesítsük.

Azon szent alapelv, mely mellett jelenleg Franciaország, Anglia és Törökország egyesültek így hangzik: egy oly évszázadban, mely békét akar, megengedhetni-e, hogy Oroszország önkényleg és büntetlenül az egész világ ellen hadat folytasson? ki ugy akar, hogy Oroszország egy ily önkényes és általános joggal birjon; az így felel: igen! Mi bennünket illet, mi így felelünk: nem! s így felel velünk együtt egész erkölcsi polgárosult és független Europa; s magasztaljuk Angol, Francia s Törökországot, hogy ők, ezen nem mellett fegyverrel kezökben szilárdan megmaradnak.

Es sem Austria, sem Poroszország közönyös nem lehet Oroszország túlsulya iránt, mely államaikkal határos, egy túlsuly iránt, mely ha egyszer erkölcsiileg vagy katonailag Törökországot elfoglalja, többé Németországban semmi ellensuly reá nézve nem talláltának. Tehát resignatio?... Németországnak kell resignálni?... Ez gyalázata és vége le: ne Németországnak. Németország nem leend többé fatalisticus mint Törökország.

XI.

Oroszország, mely Lengyelországtól Perziát és Chináig nyúlik, már is fölöttebb rányomasztódott a világra. Ha ezen sulyhoz hozzatoldjuk még az Ozmanbirodalomnak Azzsiában és Európában 100,000 □ mértföldet tevő részét, akkor vége van az erök egyensulyának, kénytelenek leszünk a földgolyó egész felerészére s a másik felének is felére az elhírhedett Finis Poloniae-t felirni, és ez nem csak Sarmatiát, de egész Európát fogja illetni.

Tudjuk, hogy Napoleon azon történeti monologiaiban, melyeket meghittjei „fecsegések”nek neveztek — szóltott mindezekről. Gróf Rambuteau egy este a Tuileriákba ment. Ez 1813 elsőbb napjaiban volt, midőn a szerencse sok szép ábrándokat összelört. Davoust marschall és gróf Lobau tiszteletteljes figyelemmel hallgatták az Oroszországból visszavonulás szomorú elbeszélését, midőn Napoleon mintha a jövődö kísértete szemei előtt elszöbben jelent volna meg, hirtelen ezen szá-

vakra tért ki: „Ah, mennyire megszegyentik a legjobb terveket a beláthatlan körülmények! Midőn 1812-ben Europa élén állottam, s nyugot összes hatalmai felettel rendelkeztem, egy hívémet, eljött a pillanat Oroszországot megtámadni; egy gátot akartam Oroszország elébe emelni, melyen soha át ne törhessen; reménylém, hogy legalább is száz évvel visszanyomom, s im száz évvel előbbre hoztam! Mihelyt egyszer Konstantinápolyt beveszi: akkor a keleti tengerre és a Bosporusra támaszkodva, Európát és Azzsiát ugyanazon szolgáljárom alá fogja buktatni! Vajha a török ellensulyt Konstantinápolyban korábban felismerém vala.”

XII.

Valóban, gondoljunk csak egy czárt, ki már jelenleg hadseregébe 65 millió ember közül ujonoz; kiknek egyetlen hivatások, mint Attila pusztáin uralkodójok intésére meghalni; vegyük ide a 40 millió ozman alattvalót: törököket, görögöket, abasokot, erményeket, cserkeszeket, kurdokat, arabokat, druzokot és maronitákat, továbbá a 25 millió persát, kik már is az orosz előörök látására reszkettek! 130 millió ember egyetlen kényur kezében, s aztán 120 millió a többi, kit alá kell igazni!

Mi lesz a feketetengerből, ezen tengeréből Európának és Azzsiának? Az Oroszország nagy hajógyára leend, melyben egy Azzsiától Európáig keresztül font láncz megyen, hadiflottáit titkon elkészíti, begyakorolja, míg eljő a nap midőn ezen számtalan vitorlák a Dardanellákon keresztül a középtengerre hufutnak s mint a barbarokhoz illik így szólnak a szélhez: „Fujj a mint akarsz, bárhova viszesz bennünket, az ország a miénk!”

Mi lesz a Dunából, mely miután 600 mértföldet Németországon keresztül folyt, torkolatjában meglánczollatik, s tengerbeszakadásánál, hová a napot s kelet gazdagságait keresni jött, a muszka ostromhajókat találja fel?

Mi lesz az adriai tengerből, hol Austria Triest és Velencében a hajókázás és kereskedésben gyakorlódni kezdett, ha Dalmatia, Epirus és Albania oroszgyarmatokká válnak, hogy azt mint egy második feketetengert az austriai lobogók elől elzárják?

Mi lesz Konstantinápolyból, a fővárosból, mely két száraz földön fekszik, három tenger s két tengerszoros partján, a várból, melynek kulcsai egy neutralis, egy barátságos vagy egy szabad kézben kell hogy legyenek? Konstantinápoly egy Moszkauvá válik a Bosporuson s Europa hajói kénytelenek lesznek rabszolgák módjára a kremsi ágyuk alatt oda vonulni, mely a serailjkerének helyén fog fölemelkedni.

Mi lesz a középtengerből? Vagy egy orosz tó, vagy csatamező egy száradon keresztül az orosz és angol flotta között, mely Europa kereskedését két tűz közé szorítja.

Mi lesz Franciaországból ezen tengeren, midőn itt sem egy Maltája, sem egy Gibraltárja, sem egy Corfuja nincsen? Franciaország az angol tuhatalomnak alázatos vazallja lesz, vagy Oroszország gyalázza meg saját kikötőjében. Ha Oroszország a Dardanelláknál áll, ekkor Oroszország határa Marseille és Toulon leend.

Mi lesz Németországból? Németország, mely már harminc év óta az orosz diplomacia, vagy interventio uralma alatt áll, a hogy hátul Törökország, az egyetlen tartalék megdül, Németország oroszszá fog válni. A rhenusi szövetség, melyet Napoleon álmódott, valósulni fog azonnal, ha a czár Konstantinápolyt bévelte; Németország, nagy és kicsin, egy dunai szövetség leend Franciaország ellen.

Ezen ároa birja Poroszország Lengyelországnak egy részét és a rhenusi provinciát, ezen ároa birja Austria Olaszországot, s ha Olaszthon megrezdül Franciaország hangjára, akkor Illiriából egy új Souwarof leszall téreire s a 200,000 muszkához 200,000 németet veszen segítségül. Franciaország határai közt sem mozdulhat meg a harczon a nélkül, hogy Németországot mint Muszkaország elődört ne érintse vagy Muszkaországgal mint Németor-

szág tartaléksergével össze ne ütköznek. Az 1815-beli kétésekből mindaz kiszakasztatik mi csak keleten leigizatlan. Németországban függetlenül, Olaszországban élve maradt. Nincs többé az 1815-iki esetleges s változóköny coalitiónak helye, egy örökös coalitió kell Oroszország ez egyetlen hatalom ellen, mely követeléseit szilárdabbn és szilárdabban határozza meg, s maholnap Europa hangadója leend.

Egyedül Anglia marad megtámadhatatlannul és szabadon, mert a szelet és hullámokat lánczokban nem veheteli. De Bonaparte száraz ostromait s ezen kívül a keleti ostromokat is viselnie s remegve kell várnia az időt, midőn egy orosz hadtest Nagy Sándor példájára megindul, s azon 200 millió embernek, mely most Indiában az ő törvényeinek engedelmeskedik, új uralkodót viszen.

XIII.

Ezek szárazon és tengeren a következősek ha Törökországot Muszkaország szákmányul engedjük. Mi a világ civilisatióját illeti, ezen kérdések két szóba szoríthatók: zarnokosság és babona. Ugyanazon ember lesz a czár és a főpap; a népek hite oda lesz szabadságokkal, a lelki szolgaság karöltve halad a népfajok szolgaságával, a népek egy irtózottó lépést tesznek visszafelé, theologusok leendnek philosophusaink s kalmauk theologusaink....

Ha megengedjük, hogy Oroszország nyugatot álomba kötözze; ekkor nyugot nem fog többé felébredni, vagy ha felébred, lánczokban ébred fel; szétfogja, tudjuk, ugyan tördelni lánczait, de azon forradalmi görösök között irtódeli szét, mely a háboruból mint az jelenleg áll, nem csinál többé katonai hadjáratot, de egy földrázkodást, mely győzött és győzöttet elnyel.

Siessünk tehát bizalomteljesen saját-magunknak segítségére. Törökország elővára Europa szabadságának. Üdvözöljük magunkat, hogy egy népben, melyet talnnak hittünk, életele-ven népet tallunk s irhatjuk az ő történetét vagy mint jóslatot ujjászületésében, vagy mint siriratot saját magunknak. M. L.—s. (Az A. Alg. Zlg. után.)

Gyümölcsbor-forrás.

Mikor a gyümölcsmust csak felső részén forr, gyakran megörténik, hogy a forrás hirtelen elvégződik, a mustban lévő czukoranyag tökéletesen fel nem olvad, s így kevesebb borszesz fejlődik ki, mint a mustban rejő czukoranyag mennyiségétől várni lehetne. Már pedig a borszeszben szegény gyümölcsbor hamar megecetesedik; tehát azt kell kieszközölni, hogy a gyümölcsbor alatt kezdjen forrni. S ezt így lehet elérni: a sajtóból lefolyó mustot tüstént hordóba kell tölteni, de úgy, hogy a hordóba néhány hüvelyknyi ür maradjon, aztán minden akó mustra 8 lat fris sárga mustárlisztet s 1 kupa borszeszt kell tölteni. A hordó szájára csupán a hordó dugóját megfordítva vagy a mint szokták kivájt tökök kell tenni.

Ily módon a must csendesesen forr, a benne lévő czukoranyag s a vele összeköttetésben lévő borszesz lassanként egészen felbomlik, s igen kedves, jó ízű, tartós bor készül. Ha az ily módon eszközlött borforrás két három hétig tart, a hordó száján már akkor csak valami gyenge pezsgés hallszik. Ha ez törté- ník, a hordót hasonlóan megfordít borral tele kell tölteni, s ha a forrás tovább is tart, a dugót megfordítva ismét a hordó szájára kell tenni, míg a must egészen kiforr s megcsendesül, mikor aztán a hordót tiszta vízzel meg kell tölteni s jól bedugni. A hordót aztán minden két hében vízzel tele kell tölteni s jól bedugva tartani. Februarius közepe táján lehet aztán a bort tiszta puszpáng hordóba, üvegekbe vagy kancsóba huzni, melyekben sok évig megáll. Mikor a must forr, ha holhandi szegfűvirágot teszünk belé, igen kellemes muskatály ízt nyer.

Ha meg al...
sárga m...
varos...
félkupa...
verjük,
aztán l...
Ha...
ni, miu...
pagnei...
be egy...
teszünk...
—15 f...

A...
vezetes...
lok, fra...
mos pol...
termész...
például...
széles...
bogarak...
két faja...
ként ha...
fel mér...
nek min...
mezőket...
ta volna...
mű bogá...
rom ne...
csak a...
is veszt...
velyk h...
kisebb...
los, s e...
ezerenk...
mint a...
töszert...
gyes vi...
Vajjon...
bizakod...
lentállá...
rokat s...
regnek...
tolni, itt...
téhoz ta...
legszebb...
küzne...
rosával...
angolok...
karnak...
radiosom...
kadia, K...
ben, hár...
partok k...
nosan fe...
tek, szől...
nyek, gy...
mik a n...
ez völgy...
évenként...
laklava...
előtt fe...
irá. Ha...
tik, mind...
kaphatjál...
görög ré...
emberfej...
dicsomma...

A...
s...
lázadán...
szabadsá...
kubai kr...
ez bátors...
magát...
után töke...
penze h...
lunk nyil...
megegye...
az Encad...

Ha a még zavaros édes gyümölcsbort meg akarjuk tisztítani, minden akóra 8 lat sárga mustárlisztet teszünk belé, a hordót zavaros borral csaknem egészen tele töltjük, félkupa édes tejet adunk hozzá, jól összekeverjük, miután a bor rövid időn megtisztul, s aztán lecsapolhatjuk.

Ha a gyümölcsbort pezsgővé akarjuk tenni, miután megforrt s kitisztult, erős champagnei boros üvegekbe töltjük, minden üvegbe egy kávés kanál porrá tört sárgacukrot teszünk, s jól bepecsételve, néhány hétig 10—15 fokú meleg helyen tartjuk.

A krími félsziget.

A krími félsziget, mely világtörténeli nevezetes ponttá kezd jelenleg lenni, az angolok, francziák s törökök ellen nem csak számos politikai s művészeti, hanem egyszerű természetellenességeket is támaszt. Ilyenek például az ott találtató mocsárok, azok veszélyes kigöngyölései, hideglelések s mérges bogarak. Az utolsók közé tartozik a sáskák két faja. E vést árasztó bogárfaj miriádoként hemzsegő tengerpartokban emészti fel mértföldekre szőlőben, hosszában a földnek minden termését, s a roppant kiterjedésű mezőket veres testeikkel, mintha vér borította volna, veresre festik. Valamely kisebb nemű bogárfaj a szőlőtököket pusztítja el. Három nemű mérges bogárfaj van, mely nem csak a terményeknek, hanem az embereknek is veszélyes. Az óriás tarantál-pók, három hüvelyk hosszúságú nyelvvel; s ennek egy más kisebb faja, melynek harapása gyakran halálos, s egy száz láb magasságra szárzza a alatt ezereknél gyűlnék össze. Harapásuk olyan mint a hangyáé, de halálos, ha tüstént mentőszert nem használnak ellene. Végre a hegyes vidékeken mérges scorpók tanyáznak. Vajjon az oroszok e természeti ellenségekben bizakodva engedték-e meg az ellenségnek elterjedését a kiszáradt? A mi a mocsárokat s folyókat illeti, melyeken a betűt se regnek Eupatoriától Sebastopolig át kelle hatolni, itt úgy tartják, hogy az ellenség nézetéhez tartozott azokat abba csalogatni. Krím legszebb városai a hegyek s tenger közt fekszenek. Sebastopoltól délre Balaklava fővárosával egy híres régi kikötő terül el, mit az angolok, ha győznek, főállomás helyüké akarnak tenni. A krími félsziget sajátkepi paradicsoma, a baidari híres völgy, a tauriai Arkadia, Krím tepséje, egy mértföld szélességben, három föld hosszát a hegyek s tengerpartok közt innen nyulik ki; egymást folytonosan felváltó rétek, erdők, buja mezők, kertek, szőlőhegyek, tengerként hullámzó termények, gyümölcsösök, sűrű vastag lombjaikkal, mik a nappal éjjé változtatják. Egy utazó, ki e völgyet leírta, említ egy óriás diófát, mely évenként 100,000 diónál többet termelt. Balaklava a világ legjobb, leghíresebb kikötője előtt fekszik, melynek becsét már Strabó leírta. Ha az angolok magukat itt megfészkelhetik, minden hadiköltségeiket csupán ebből kikapathatják. Azonban a népességnek többnyire görög része, a tengeri tolvajságot tűzni szerető emberfaj, s az életet nem igen engednék paradicsommá változtatni.

A kutyakirály s birodalma.

A spanyol birtokok Dél-Amerikában fellázadának az anyaország jarmát lerázná, s szabadságukért harcolnának. Egy Juan nevű kubai kreol volt a perui harczlak seregében, ez bátorsága és szerencséje által tüntet ki magát, s nagy hivatalra jut. Peru a harcz után tökéletes szabadságba jutott, de nem vala pénze hőseit megjutalmazni. Juan, a mi kreolunk nyilvánítá, hogy földdel is megelégszik; megegyeztek, s mondták neki válaszon egyet az Encadotó szigetek közül, mely az egyen-

lítő forró öve alatti sziklacsoport, és Peruhoz számlálódik. Juan a szigetet megvizsgálta, visszatért, s jelenté, hogy Certas szigetet választotta, ha azt mint Perutól független szabad birtokot adományozó-level mellett nékie adják, azzal megelégszik. Megadott. A sziget királya hrdetményt bocsátá ki, melyben lakatlan birtoka számára a legfénylőbb ígéretek mellett aliatvalókat ígyekezék toborzani. Mintegy nyolczvan férfi és nő találkozték. Juan minden szükséges eszközökkel, néhány barommal és kecskével ellátá őket, s elköltöztetésre hajót bérelt ki. Kovással az elvitorlázás előtt, megjelének az új királyi szejtságos testőreivel, egy rakás vad kutyával.

A király aliatvalóival a nyolcz mértföldnyi területű szigetre érkeztek, s lávadarabokból a fővárost s néhány kunyhót kezdék építeni, míg a barmok hozzájárulható völgyekben füvet keresgéltek, s a kecskéket a sziget beljébe indultak; az emberek halakkal s tenkősbékekkel táplálkoztak.

A czivódások, tusakodások, mik az új gyarmatokban keletkezni szoktak, itt sem maradának ki, annál is inkább, hogy a gyarmatosok többnyire különféle nemzetek elhánt fia valának. A királyi felsége kénytelen lön végre egész országát ostromzár alá vetni, lázongó aliatvalói ellen személyesen vadászatokat tartani, kik, mint szökevények a tartomány belsejébe menekültek, honnan éjjel gonosz szándékkal a lávapatotába lopóztak, hogy mindent, ki elejökbe akad, lelőjenek. Megmaradt leghűbb embereiből önvédelmére kutyatestőreji mellé még egy más testőrséget is állított. Azonban mindezek dacára is, mivel mind azok, kik testőreijhez nem tartoztak, mindnyájan gonosztlók s árulók valának, a halálos ítéletet a király hallgatva visszahuzta, meggondolván, hogy ha ellenök szigoruan lép fel, egy minden jobbágit egymásután agyon kell lövetnie. Testőreijét is elhocsátá, krumplitermesztésre utasítván őket, s a fegyveres erő most megint csak a hű kutyákból áll, s a király talpig fegyverbe öltözve, hű kutyatestőreijétől körítve hátorkodék az ajtón kívül pár lépést tenni. Az ostromzár számos áldozatba kerülte, a szaporodás a szigeten igen csekély volt, s a népesség napról napra apada. Ez a királyt igen elkedvetleníté, s eszközökről gondolkozék miként lehetne aliatvalói számát szaporítani. Mivel a szigeten ivóvíz találtatott, s a körüllevő sziklásziget csoportban kiszállásra legalkalmasabbnak látszék, néha csethalászok látogaták meg. A királyi felsége használá birodalma kikötőjét, lassanként hajósegenyeket kezdé szökésre csabitani, mi néki, mivel rábeszélő tehetsége nem hiányzék gyakran sikerült. Bárha e szökevényekkel kedvezőleg bánt, még is azok halált meg. Ezek szövetkezének legelőbb is a békétlenekkel, azután az elhocsátott testőrséghez csatlakoztak, s végre ellene egyesülten fellázadtak. A sziget parancsnoka öszves kutyatestőreijével a támadok ellen indult, s a szigetpart legmeredekebb részén véres csata keletkezék; a csata három óráig tartott. A kutyák halált megvető dühösséggel csatáztak, de a támadok száma tulnyomó volt. Három ember s tizenhárom kutyá maradt halva a csatatéren, mindkét részről számosan sebesültek meg, s a király kutyaserege maradványával kényteleníteték végre megszabadni. Az ellenség nyakason üldözé őt, s kövekkel a sziget belvadonjaiba kergeté. A győzelmek visszatérének a fővárosba, a rumos hordókat kiürítették, s a köztársaságot kikiáltották. Azután a csatában elhullottakat hadipompával eltemették, a kutyákat a tengerbe hányták. Az éhség az elszaladt királyt nem sokára kényszeríté a hegyek közül kijöni; békepontokat ajánla a fellázadtaknak, de azok csak azon föltétel alatt hajlanak, hogy a szigetből örökre távozzék el. Kénytelen volt az exkiralý engedni, s egy hajón Peruba vitorlázott. Ott sokáig élt magányban, naponként várá a tudósításokat birodalmáról, remélte, hogy aliatvalói tetteiket megbánják, őt visz-

szahivják, hogy a köztársaság megbukik, de mind hijába. Fellázadt jobbágyai együtt maradtak, nem ismerve más kormányt s törvényt mint az erőt; számuk napról napra nevedett, minden megszökött matrót befogadtak s egyet sem adtak ki, mindenikben a szabadságnak egy vérszentjét tekinték, és szigetjüket „minden nemzetek elnyomott tagjai szabad menedékhelyének“ nevezék. Ha szerit teheték, néha egy-egy hajót is kirablának, mely partjaikon kikötött, s a gyilkosságtól sem iróztak. Végre egy hajó sem mert ott kikötni. Így e csöcselék-faj egészen száműzöten éle, s közülök sokan onnan elvágyódnak; csolnakokban a tengerre, egy s szomszéd szigetekre távoznak, s magokat hajótörést szenvedetteknek adák ki, hogy az ott elvitorlázó hajók felvegyék. Némelyek még a szigeten tanyáznak, s éjjeli tüzek által hajókat ígyekeznek oda csalogatni, de a tapasztalt tengerészek inkább kerülék e tévtűzet, mint a vihart s sziklát. A kutyakirály néhány év előtt kétségbeesve halt meg.

H I R F Ű Z É R .

Kolozsvár nov. 10-én.

* Vasárnap, novemb. 12-kén 1854 a kir. lyceumban dél előtt 11 órakor a kolozsvári muzsikai Conservatorium közgyűlése lesz, az ének- és zeneiskola újból felállítására. E gyűlésre minden zenebarát hivatalos.

— Az ősz tábornagy Radeczki e hó 3-kán lépett 89-ik évébe.

— Az iskolai felügyelőségek utasítást kaptak, hogy a népiskolák állásáról teendő jelentésükben mindig mutassák fel azon siketnéma gyermekek számát is, a kik még nincsenek elhelyezve, hogy gondoskodni lehetessen róluk.

— Bécsben egy idő óta olyan szekben-dököt árulnak, a melyekre a török-ország harez színhelye, csaták s többféle jelenetek vannak nyomva.

— Kiszámították, hogy az Alma folyó és Sebastopolnál ellődözött történekek értéke mintegy negyed millió forintot rug. A bombázásra nézt kiszámíták, hogy minden lövegéből tíz bombát lönek egy óra alatt.

— A m. kormány, a mint írják, jeles faju disznókat hozat Angliából, hogy azokat a gazdasági egyletek közt kiosztva, ez által faj naponként jövedelmebb tenyésztését előmozdítsa.

— Amerikában a nőemancipation sikerrel dolgoznak. Massachusetts államban a nők orvosá képezhetik magukat, s már is több ily nő-orvos van, a kik főleg a nők körül a legtöbb szerencsével foglalkoznak.

— A francia vasutakon olyan koscsikat is kezdenek használni, a melyekben rendes ágyak vannak, hogy az utasok éji utazás közben kényelmesen alhassanak.

— Reményünk lehet egy magyar Birch-Pfeiffer Charlottehoz. A drámabíráó választmányhoz közelebből egy dráma érkezett egy névtelen — írónőtől.

— Doria-László né jelenleg Aradon vendégszerepel.

— Schodel nének emlékoszlopot akarnak állítani. Az indítványt Egressy Samuél ur levé, s 50 pftal meg is kezdé az e czélra szükséges összeg egybeállítását.

— Angliában feltalálták azon módot, miként lehet kikerülni a tengeri betegséget. Minthogy e betegséget a rázkódás okozza, oly szobácskakat készítenek, a melyek fügenek mint az iránytű a hajón.

— O cs. kir. Felsége a párisi tárgyalatra szánt tárgyakra nézt annyi kedvezményt engedett, hogy a kiállítóknak szinte semmi költségükbe sem kerül a szállítás. A bejelentési határidő e hó 20-kaig meg van hosszabítva.

— Az austr. nemz. bank october havi kimutatásából az tűnik ki, hogy az ezüstkészlet 232,714 fital szaporodott s 44.664,406 fital lett, a bankjegyforgalom pedig 355,597.881 forintot lön, tehát az előbbi hónaphoz képest 13,181,005 fital szaporodott. Az ezüstkészlet e szerint úgy állt a bankjegyekhez, mint 1 a 7. 96-hoz.

— A cs. kir. rézbányák terményei ára 3 fital lejjebb van szállítva.

TÁRCSA.

A kolozsvári nemz. színház játéksorozata az első bérletben.

Megnyílt a színház october 1-én s e nap óta az első bérletben következő darabok kerültek színre, ide számítva a bérleten kívül eső három első darabot is: Nagy apó, népszimű: Örökség, dráma; Ne nyulj a királynéhez, vigj; Kean, dráma; Csikós, népszimű; Ügyvédek, dráma; Angyal és demon, vigj; Scott nemes, vigj; Kalmár és tengeresz, dráma; Jeggyűrű, népszimű; Válság, vigj; Családi dráma, dráma; Tiszaháti libácska és Lavater, vigjáték; Lovoodi árva, dráma; Czigány, népszimű; Matild, dráma; Tudtán kívül kém, vigj; Ki-

rályi csók, vigj; Egy színész nélete, dráma; Szökött katona, vigj; Seiglieres kisasszony, vigj; — Összesen tehát 21 előadásban 22 darab, a melyek közül 8 dráma, 9 vigjáték és 5 népszimű volt. Az eredeti színirodalmat képviselte 7 darab, a külföldit 15. Ujdonság volt kető: 1 vigjáték és 1 dráma. Adjuk ez összeállítást átnézel végett. Eszrevettél tenni, a közönségnek engedjük át, mi csak azt ohajljuk, hogy az igazgatóság képes legyen tovább is megtartani azon részvétet, a melyet lelkes közönségünk a színház irányában e bérlet alatt tanúsított; ezt pedig, hitünk szerint, csak úgy tarthatja meg, ha a játéksorozatott érdekességben s az előadásokat pontos összességben fokozatosan emelni törekszik.

Nemzeti színház

Novb. 8-kán: Hermann gróf, (Helyesebben: Gróf Hermann, mert a magyar így mondja), dráma 5 felv. Dumástól. Fordította Csepregy Lajos. Kedves emlékü darab közönségünknek, még azon időből, a mikor az elhunyt Farkas L. játszta a cziszerepet. Hogy az ily darabban sok mindennel kell küzdeni az utóbb jött színészek, a természetes, s épen ezért megfogható, hogy Komáromy nem érte el ép azon halást, a mit e darab máskor aratott. Egyébiránt halás szerepének sok sikerült jelenete volt, a miért a közönség tapsokkal s ki- hívásokkal jutalmazá. Nem helyeselhetjük azonban

felvágását a 3-ik felvonásban. Gr. Hermann nem verhetle le a betegség annyira, hogy folyvást azon beteges hangon beszéljen, a mely igen természetes lehet, de szavallásra épen nem alkalmas. H. P. Cornelia Mariet, mint szerepeit szokta, helyes felfogással és sikerülten adá. Jók voltak szintén Rónai (Fritz) és Gyulai (Stauffenbach). A rendező nem vette észre, hogy a 3-k felvonás is épen azon teremben történik, a melyben a 4-k, s más szobába rendezé. — A sugó igen korán csemetett a végjel- netben, s azért az kissé vesztett hatásából, pedig Dumas bícsi csak ezért itatja meg Hermannal a mér- get, a ki válással is segíthetett volna a dolgon.

Novb. 9-kén Fialat házások. Vigj. 3 felv. Ha e darab még most is tetszik, bizonyosan nem azért van, hogy technikára, egységre s az alapesz- me szerencsés kivételre nézt ki tudná állani a ver- senyt a francia vigjátékokkal, hanem mert eredeti, mert a magyar életből vette tárgyát, s komikai részét teljesen érezzük s meg tudjuk ítélni. Ujabbkori vigjátékíróink e tekintetben tanulhatnának e darabból, a helyett, hogy műveikben oly nagyvilági személyeket, s viszonyokat fessenek, a melyek- nek csupán neve magyar. Az előadás elég össze- vágó volt. Közönség ma is, mint pár nap óta, gyö- ren. Tán inkább a rossz idő, mint a Tshugmall bá- jai miatt. (?)

Agio. Bécs novb. 6-án: arany 27³/₄; ezüst 24¹/₂

HIRDETÉSEK.

HIVATALOS.

(526) Sz. 20641 (2-3) 1854. 2598.

Pályázati hirdetés

A n. szebni cs. k. jogakademiánál az austriai polgári-, kereskedelmi- és váltótörvény rendes tanszékének betöltése iránt.

A cs. k. vallás- és oktatásügyi minis- teriumnak folyó év october 16-ról 15,333 sz. a. kelt rendelete folytán, a n. szebni cs. k. jogakademiánál, az austriai polgári-, kereskedelmi- és váltótörvények ürességbe jött rendes tan- székének betöltésére, mely ezer p. forint évi fizetéssel s ezer két- száz és ezer négyszáz pforint rendszeresített lépcsűzetekbe előlé- pessel, továbbá előlegesen száz pfo- rintban megállapított törvényes okta- tási átalánnyal van egybekötve, szab- bad pályázat nyitattik.

Ez oktatói állomásért folyamodók az oktatásügyi ministeriumhoz czimzett kérvényeket legkésőbb f. évi decem- ber 15-eig az erdélyi cs. k. helytar- tóságnál, s még pedig ha közszolgá- latban állanak, előljáró hatóságok ut- ján nyujtsák be, s azokban okmányok- kal támogatva, mutassák ki korukat, állapotukat, vallásukat, erkölcsi és po- litikai magaviseletüket, minden tanul- mányaikát, nyert jogtudori fokozatu- kat, netalán letett pályázati vizsgála- taikat, vagy irodalmi munkálataikat, az oktatásügyben, vagy gyakorlati köz- szolgálatban eddigi alkalmazhatásu- kat, nyelvismeretüket s különösen az- on készségeket, miszerint előadás közben a német oktatási nyelvet kel- lő készséggel képesek használni.

N. Szeben oct. 29-én 1854.

Az erdélyi cs. k. helytartóságtól.

(527) (2-3) 27,830. 1388.

PÁLYÁZATI CSŐDHIRDETMÉNY.

Az erd. sóhivatalok egyikénél üre- sedésbe jött egy idegk. irnoki álló-

más évenkénti 300 ft. fizetéssel, szál- lással, s ennek hiányában aránylagos szállásbérrel s rendszeresített száll- tókkal.

A kik ezen, vagy esetlegesen egy másik, hasonló ideiglenes irnoki ál- lomásra, a mely évenként 250 ft. s a fennebbi javalmakkal van összekötve, — pályázni akarnak: törvényszerűen ok- adatolt kérvényeikben mutassák be: val- lásukat, végzett tanulmányaikát, az it- teni sóhivatalok ügykezelése körül s a számlatban szerzett ismereteiket, eddigi fizetéseiket, feddhetlen erköl- csiségüket, nyelvismereteiket lelki- ismeretes bevallásával, mely nyelveket beszélnek vagy hibátlanul azon irni is tudnak, s végül jelentsék be, ha az itteni pénzügyi hivatalnokok közül va- lamelyikkel rokonok-e s mennyiben?

A kérvények f. évi dec. 15-keig a szokott hivatali uton ide benyuj- tandók.

Az erdélyi cs. kir. pénzügyigazga- tóságtól. Szeben octob. 30-kán 1854.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(513) (3-3)

Kölcsonös erdélyi jég-s tűzkármentő.

Alóliirt igazgatóság jelenti, misze- rint: irodáját Kolozsvártt eddigi b. kö- zéputcazi szállásáról. b. király utcába gr Teleki Miklós ur, 36 számú háza emeletes részbe áttette; s ezen inté- zethez ezután is csatlakozhatni helyt Kolozsvártt a fennebbi irodában köz- vetlenül, ugy Erdélyben megbízott a- lábbi t. cz. ügyvivő urak által. u. m:

Bánfi-Hunyadon: Ujvári László. Balázsfalván: Daniel Odón. N. Bányán: Csauz és Pap keresk. Baróton: Császár Dávid. M. Berkesen: Takács Zsigmond. Bethlenben: Mihály Endre. Csik-Szeredán: Szörcey Imre. Décszen: Kovács Mózes. Déván: Izekutz Márton. Dobokán: Hodor Károly. Erdő sz. Györgyön: László Gergely. M. Egregyen: Kethely József. N. Enyeden: Mester Károly. Felvinczen: Magyarai Pál. K. Fejérvártt: Dergán József. Gidófalván: Vajna Károly. Hátszegen: Vajner Károly. V. Hunyadon: F. Buty Mihály. N. Ilandán: Jánosy István.

P. Kamarason: Mósa Samu. M. Mehesen: Kendeffi István. Szászvároson: Németh Vilmos. Szászsebesben: Potolozky Antal és fia. Szathmáron: Pál János keresk. Sz. Somlyón: ifj. Lázár János. Tasnádon: Koroknay Zsigmond. Tekében: Wéber M. Frigyes. Tordán: Velics Lajos. Tövisen: Arkosi Lajos ügyvéd. Sz. Udvarhelyen: Czimbalmos Lajos. K. Vásárhelyt: Kovács Daniél. M. Vásárhelyt: Czecz Miklos. Zilahon: Harmath János.

Ezen honti intézet hovatovábbi élén- kebb pártolása hazánk tisztelt fiaitól annyivalinkább várható, minthogy köz- hasznuságáról létesülése óta eddig is clevendő tanúságot adván, csak is rész- vevő tagjai javára törekvedve, a tagok egyedül az évi szükségletig járulnak az intézet pénztárához, az előlegesen befizetett s fennmaradó díjforrásig pe- dig nekik visszaadatik.

Kolozsvártt.

Az intézeti igazgatóság.

(530)

BOROK.

Többféle ó bor található hordó- száma. — Értekezhetni felőle Sal- lay István ur TEVÉ-hez czimzett fészker-kereskedésében. (Hidutca 313 szám alatt)

(524)

HASZONBÉRI HIRDETÉS.

Iktári méltóságos gróf Bethlen Domokos ur szász-banyitzai, Sz. Ré- genhez egy órányira, Tekéhez ugyan annyit távoliságra fekvő jószágá, a hoz- zá tartozó helységekbelickekkel, jövő 1855

(531)

Seidlitz-por, melynek valódiságáért kezesseg vállaltatik, folytonosan kapható a WOLFF testvérek gyógyszer-tárában egy pengő forintjával.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. —

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézte betűivel.